

Udateret.

SENDER

Sonja Ferlov Mancoba

RECIPIENT

Steffen Steffensen

FACTS

Document type:

Letter

General comment:

Sonja Ferlov Mancoba cites from this article: Ejler Bille, "the international art exhibition in Copenhagen 1935 (cubism = surrealism)", *Linien* February 15, no. 10, 2nd year, 1935, pp. 3-6.

The letter is a photocopy.translated
2025-02-07

Sender's location:

Paris

Recipient's location:

København

Mentioned people:

Troels Andersen

Ejler Bille

Erwin Graumann

Richard Mortensen

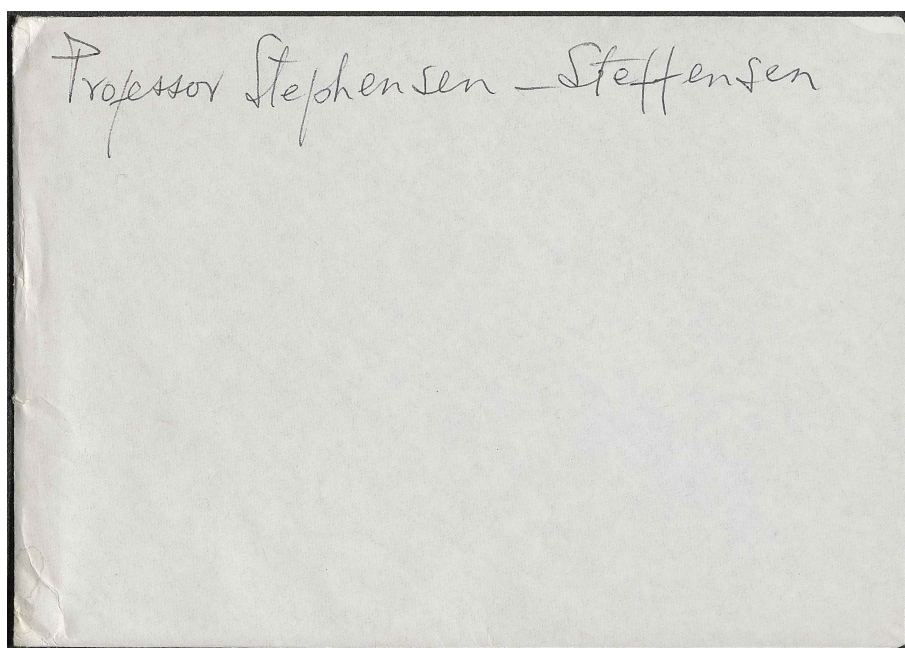
Archive:

Ferlov Mancoba archive.translated
2025-02-07

DOCUMENT CONTENT

Sonja Ferlov Mancoba writes to Steffen Steffensen with the address of her artist friend Erwin Graumann in Switzerland and a brief biography intertwined with a description of her friendship with him. She recounts, among other things, how she has known Graumann since 1935, when she met him in connection with her involvement in *Linien*. She tells how she has maintained contact with him throughout her years in Paris, where he initially lived as a German refugee and later visited her, Ernest Mancoba, and Wonga Mancoba, enriching them with his poetry and warmth. She also describes his studio and mentions that he has a small collection of African art. Furthermore, she quotes Ejler Bille's description of his art from *Linien* February 15, no. 10, 2nd year, 1935.

translated 2025-02-07

153, rue du Château
Paris 14^e

Kære Herrer Prof. Steffensen.

Hjertelig Tak for Deres gode Brev
som interesserer mig meget.

Erwin Graumann har været
min gode og trofaste Ven lige
siden han i 1935 arbejdede i
Danmark sammen med eller
paa Kantens af Linien, hvor jeg
selv blev medlem i 1936 tror jeg
det var. I Nov. 36 rejste jeg til
Paris hvor jeg aaret efter installerede
mig i den sydlige Del af Paris
hvor jeg senere atter traaf Grau-
mann som ogsaa havde sit
Atelier i Paris' 14^{ende} Arrondissement.
Han levede jo som tysk Fugtning
i meget meget ringe Betingelser
og i stor usikkerhed alligevel
fortsatte han omend tungt sit
Maleri og ingen Djævel eller
misere vilde kunne drive

mange af hans Ting. Han
er vel over 80 Aar. Paa de tyske
Expressionisters Udstilling her
i Paris, saa man ikke en Skygge
af ham. Ja Livet er mærkeligt.
Hans intime forhold til Livets Fore-
teelser. En lille Tjer et lille Blad
vilde ham næge om i Forhold til
sit Billede. Hvert Foraar naar
jeg besøgte ham i hans Atelier
(hvor der var strengt og koldt) saa
fandt jeg en eller 2 Kastaniegrene
i Knop hvor man ventede paa
at de skulde strække Armene
haabefuldt ud mod Lyset for
Dag for Dag at folde deres Vifter ud.
Hans første kone som forstod til Fulde
hans kunsts Musik døde meget
tidligt i Svejts. —

den rigdom af Paesi og Varme
hans Liv var baseret paa ud
af ham. Uendelig store er de
^{kulturelle} rigdomme han paa trods af
sit svære og omvæltede Liv har bi-
bragt mig. Efter krigen har han
været økonomisk vel. Han bor nu
i Sneyts. Flere gange har han
efter al krigens tumult kommen
til Paris kommer han trofast og
besøger os. Han er nu Mele vor
Families (min Mands og min Søns)
Tro Ven. Men desværre er han
nu meget gammel; i mere end
et Aar har jeg nu ikke set ham.
Jeg var jo selv i 4 Mnd. paa Hospit-
talet. Naar han har besøgt os
føler vi os fulde af Rigdom og
Paesi og ny Viden. Det er de
endeløst hvad han kan bidere.
baade af Digt og Prosa. Ogsaa
hans Syn paa den arverende
Situation er meget klart.

Men Graumann er en
meget ensom Person over-
alt. Han rydte nu paa Flaender
saa han kan ikke Skrive har end-
og svært ved at spise; men han
gør ikke op; hans Mod har
ingen Grænser men jeg er
meget bleg det er derfor han
endnu er i live. Men jeg er nu
lidt angstelig. Han har en
Kone som hjælper ham, og 2
Sønner. Men ingen i Familien
forstaar hans Kunst. Jeg har
saa mangen engang søgt at
sætte ham i Kontakt med Men-
nesker som arbejdede paa at
formidle Kunst. Men det synes
aldrig at vilde lykkes. Nu tror jeg
alligevel at der er mange som
har interesseret sig for og respek-
teret hans Arbejde. I Bielefeld
hans Fødested i Tasskland
tror jeg de har

2) Jeg sidder her med vort
Surrealistiske Hæfte Liniën
15 Feb 1935 2 aar nr 10
ansvarshavende redaktør eller billed-
redaktør richard s. martensen
Jeg finder deri: den internationale
kunstudstilling 1935 (kubisme = surrea-
lisme) efter at have nævnt kunst-
nere fra forskellige lande staaer
til sidst skrevet af eller lulle
Tyskland (^{Erwin} Emi) Graumann

Det er metafysisk stræben
den systematiserede tanke
cerlighedens og grundighedens vin-
- en tysker der stræber efter er-
kendelse.

Hvor meget det er værd
ved jeg ikke. Men de var vel unge
og velmenende.

Kære Herr Steffensen
Jeg ser til min forfærdelse at jeg
faktisk intet væsentligt har fået
sagt endnu. Tilgiv mig, jeg håber
at kunne fortsætte en dag igen. Jeg
maa nu se at få skrevet et lille
ord til Graumann fra os alle her

Vi holder alle tre saa meget
af ham han er saa levende
og interesserer sig for alt
han har en meget fin lille
samling afrikansk Kunst.
Jeg tror hans smukkeste
Billede hænger i Biellefeld
det er Toge fra Berlin det er
helt graat og en lille smule rød
mærkeligt at han var ude-
lukket fra expressionisternes
udstilling i Paris.

Jeg skriver Graumanns
Adresse men som sagt
man kan ikke skrive.

Har de Lejlighed dertil
da hils Træls, han er et
dejligt menneske.

nu de bedste Hilsener
ogsaa fra min Mand ^{Ernest}
Deres hengivne ^{Mancoles}

Sonya Terlov Mancoles

KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE

NY CARLSBERGFONDET

Erwin Graumann
40e Route de Malagnou
1208 Genève
Suisse